

„A sportok a lélek jegesfürdői”

A Nap című politikai napilapban jelent meg 1908. május 2-án a következő néhány sor:

„Hajós Alfréd műépítész holnap, vasárnap 12 órakor tartja esküvőjét Blockner Vilma kisasszonnyal a Dohány utcai templomban.”

Az 1896-os athéni olimpia kétszeres úszóbajnokának felesége — a régi asszonyok jó szokása szerint — gondosan megőrizte a táviratokat, amelyeket az ifjú pár kapott, majd később beköttette és így helyezte el értékeit között. A sors különös véletlenje, hogy a „kapcsos-könyv” túlélt a két világháborút és túlélte őket magukat is.

A Hajós-hagyaték közel-múltban előkerült relikviája valóságos kis történelem. A kor neves embereinek jókivánságait őrzi a több mint kétszáz távirat, amelyet a Teréz krt. 37-be (ma Lenin krt.), vagy a Royal Szállóba címeztek a jó barátok. Írók, művészek, politikusok, orvosok, kereskedők, sportársak ölelték át gondolatban első olimpiai bajnokunkat, aki 1904-ben már visszavonult a versenyzéstől.

Miről is árulkodik a „kapcsos-könyv”, ez a lila fedélű, vastag borítású Hajós-dokumentum? A borítólapon aranyozott betűk jelzik a házasságkötés idejét, fölötté a felirat: Vilma—Alfréd. S aztán, ahogy a táviratok között lapozgatunk, egyszer csak a szemünkbe ötlék egy név — a Krúdy Gyuláé.

Hajós és Krúdy barátságáról szinte semmit sem tudunk. Mindössze hét szó maradt fenn kapcsolatukról:

„Boldogságodban igaz örömmel osztozunk, Krúdy és felesége.”

Már az is érdekes, hogy Hajós is, Krúdy is ugyanabban az évben, 1878-ban született. Krúdy Nyiregyháza, Hajós Budapest. 1908-ban mindketten harmincévesek. Az egyre iparosodó Magyarország megindult a városiasodás, és az író a század végén (1896) már a fővárosban találik. Túl van a pályakezdésen, az első sikereken.

Hogy miképpen ismerkedtek meg? Erre nincs pontos adatunk, de biztosra vehetjük, hogy Krúdy, aki már gyerekkorában rajongott a sportért, érdeklődéssel kísérte Hajós olimpiai szereplését.

Az író második házasságából született lánya, Krúdy Zsuzsa írja Apám, Szindbád című könyvében: „Diktárisaival gyakran járt korcsolyázni a Poprád folyóra. Egyik alkalommal vigyázatlanságból beleesett egy halászlébe. Pajtásai és egy öreg halász csak nagy ügygyel-bajjal tudták kimenteni, egy alább tatóngó másik léken alányúlta, a jég alatt hempergő tizenhárom éves fiút.”

„Tizenhat esztendőskoromban nehéz kardokkal, derékgig meztelenül párbajoztam a huszárlaktanyában, s nem is csodálkoztam, hogy ép bőrrel megúsztam.” — Ez már Krúdy visszaemlékezése fiatalokáról.

Látszólag ellentmond az előbbinek, hogy nyolcadik osztályos bizonyítványában ezt olvashatjuk: „Tornászattól felmentve.”

Krúdy Mária, az író harmadik gyermeke (ma már nem él) az utóbbi években alig-alig fogadott látogatásokat. Telefonba mondta el feltevéseit, miszerint apja a tornaórákról elsősorban lustasága, s hirtelen növekedése miatt maradt távol.

Krúdy Gyula mesélte egyszer Kálmán Jenőnek, a neves publicistának egy átvirrasztott éjszaka után, a New York Kávéházban: „... a legmesszebb időkre vissza-kalandozom megérezés azt sugja nekem, hogy az első Krúdy, aki ezt a nevet viselte, még az Árpádok idején élt és pugil volt... Igenis pugil, vagy ahogy ma mondanánk: igazságtügyi bérvívó. Mert ha nem tudnád, az Árpádok alatt ők döntötték el azokat a bonyolult birtokpereket, amelyekben a királyi kancelláriák minden bölcsessége csődöt mondott. Ilyenkor a peres felek porondra állították a maguk pugiljait. Ezek, persze, a párviadal minden fortélyát ismerő, hatalmas erejű, ravasz, tapasztalt fic-

kók voltak. A vesztes, ha egyáltalán túlélte a mérkőzést, attól fogva élettogytalan tejbegrízre volt ítélve, mert fogai biztosan ottmaradtak a véres fűrészporban. Az én őszám — közölte Krúdy büszkén és hirtelen kigyűlö, csillogó szemmel — mindig győzött.”

„Egy jó fejjel kimagaslott az átlagemberek közül” — olvashatjuk az íróról öccse, Péter emlékezéseiben. (Kilencvenéveséig kiló és 189 centiméter magas volt.) „Alacsony ajtóknál, falusi mestergerendákban, vig disznótorokon, hetekig tartó lakodalmon sokszor bevágta a fejét. Bizony, ámulták-bámulták földias erejét.”

A nyolcvankét éves Klell Kálmán, a vívósport történetének módszere kutatója, adatgyűjtője, egykoron maga is jeles BSE-vívó, később ismert fotóművész mondja: „Első mesterem Krúdy Péter volt, mi csak Petárnak hívtuk. (Mulatós ember hírében állt ő is, mint bátyja.) Az első világháború után a Vas utcai iskolában kaptunk tőle vívóleckét. Mellesleg az Izabella utcai felsőkereskedelmi iskola tornatanára volt. Az edzések után be-betértünk a Kovácvics vendéglőbe (ma Bátya Étterem) egy korsó sörre. És természetesen Petár cechjét is mi fizettük ki. Egy évig tanított bennünket.”

Megbízható forrásokból tudjuk, hogy Krúdy Gyula nagyon kedvelte a korábban divatos sportokat, például a vadászatot és az agarászatot. Előszóval lovagolt. Már gyermekkorában pónilovat kapott az édesapjától. Nyáron úszott, télen korcsolyázott.

Krúdy Mária: „Fogalmam sincs, mikor tanult meg úszni. Arra viszont emlékszem, hogy amikor csak szerelt tehettem, fel-feljárópatott a vívóterembe, leült egy kicsit szemlélni és elbeszélgetett a híres magyar mesterekkel.”

A kor egyik bálványozott alakja, a nagy kártyahős, az atyai jóbarát, Szemere Miklós tanította meg vívni. Őt mintázta meg Krúdy Alvinczi Eduárd alakjában. A törös postakocsiban. Szemere-ről írta Kellér Andor Zöld gyep, zöld asztal című könyvében: „Rendkívüli férfi volt; zseniális és tanult. Pallérozott és rendezőző agyvelejében egyformán megérték a görög és latin autorok tanításai a politikai elméletekkel és a lövésny handicap-skáláival.”

A Pesti Napló 1933. január 10-i számában jelent meg egy — kötetben még nem publikált — Krúdy-tárca A marháhus barátja címmel. Ebben olvashatjuk: „A fogadói bölcsesség szerint, amely a saját konyháját védelmezi: sok része volt az öreg Kesztesztény vívómesternek az étvágy fokozásában vagy csökkentésében. Oly napokon, amikor a vívógyakorlat és a céllovászat kifogástalanul sikerült, a mester megdicsérette tanítványát: Szemere úrnak kevés kifogásolni valója volt a marháhuson. De viszont voltak napok, amikor sehogy se volt szabályos egyetlen prim-, sőt traverzán vágás sem, a vívótör is célt tévesztett, a pisztolygolyó a céltábla helyett a falba fűrődött, hogy halálra ijessze a szomszéd lakót...”

Hol találkozhatott Hajós és Krúdy?

Krúdy Mária szerint a Dohány utcai Otthonkörben és a Fészek Klubban alakult ki közöttük szoros barátság. Móríc Zsigmond, Bródy Sándor, Szép Ernő, Csörgő Hugó, Lázár Miklós, csupa neves ember járt ide. „Apám nagyon szerette az érdekes, színes, sokoldalú embereket. Hajós, aki a sportban és a hivatásában is maradandót alkotott, nem hiányozhatott a baráti köréből.”

Ha analógiákat kerestünk kettőjük életében, akkor Krúdyról is, Hajósról is sokat mond ez a szó: Margitsziget. Krúdy éveken keresztül József nádor egykori kastélyában, a Margitszigeten lakott és nagyon szerette „birtokalmát”. „Ha csak tehettem, bejártam. Lassan, figyelve sétált Szokása volt meg-megállni... Ilyenkor derekát

vastag bambuszbotjára támasztotta...” (Krúdy Zsuzsa) Remekművek születtek a keze alatt a szilfák és a juharfák árnyékában. Szenvédelmesen kutatta, magyarázta a sziget történetét.

„A szigeti kellemességekhez tartozott a dunai fürdés — folytatja az író legkisebb lánya. — Akkor még nem volt olyan mély a víz a part mellett, csak később kotorták ki a medret. Szüleim a Dunán keresztül jártak Obudára bevásárolni.”

A jó barát és kortárs Hajós Alfréd főműve, a sportuszoda ma is áll azon a helyen, ahol Krúdy magányos sétái közben oly gyakran megfordult. A sors furcsa játéka, hogy szinte abban az időben (1930 elején), amikor elkezdődtek a sportuszoda építési munkálatai, Krúdy családjával Obudára költözött. Az a Krúdy, aki mindennapos vendég volt a margitszigeti gyógyfürdőben, súlyos betegsége miatt már nem vehetett részt a sportuszoda felavatási ünnepségén.

A Magyar Hírlap 1931. december 25-i számában írta Krúdy Obuda jövőjéről: „... A harmadik terv volna a Nemzeti Stadion építése az obudai szigetre. Ez a sportolónak szentelt csodáélmény már csak azért is inkább tétovné ide, mint a tervbe vett Ferencvárosba, mert hisz erre vezet a külföldre vívó bécsi út. Erre, Obuda felé kell jönnie a fővárosba minden idegennek, aki megcsodálna a Nemzeti Stadiont!”

Egy másik, mostanában előkerült Hajós-dokumentum lehetőségét ad arra, hogy egymás mellé állítsuk a háborúról alkotott véleményüket.

Krúdy így ír 1916-ban: „De jó lett volna akkor tartózkodni a földön, midőn nem volt háború, midőn legfeljebb gutaütés, végelgyengülés, lovagi párbaj, vagy szerelmi búbanat szokott véget vetni az életnek... De jó lett volna akkoriban Pesten járni, amikor valódi krinolinban repült a dáma... senki sem sietett, csak a lóvasút...”

1953-ban, 75. születésnapján Hajós Alfréd barátai körében így vallott az életéről: „Millió ember halála, felbecsülhetetlen értékek pusztultak el. S mire véget ért a kataklizma, maga elé meredt az emberiség. Vajon mi történt? Nincs rá felelet! S mi lesz ezután? Nincs ember a földkeregségen, aki erre a kérdésre meggyőző választ tudna adni. Porszemek vagyunk ebben az egész világot átforgató viharban. S mégis! Minden ember ösztönös hajlama, hogy a földre szálljon, folytassa élethivatását, s újból nekiinduljon az életcéljának.”

Krúdy sportszeretete közismert volt. A magyar sportolók győzelmeinek mindig hangot adó író több cikkében foglalkozott a testnevelés fontosságával is: „A mindentudó sport... a mai és legközelebbi társadalmat úgy átalakítja, hogy egy évtized múlva valóban új világot találunk itt!” — írta 1922-ben. „A csodálatos sport... amelyet megszeretni és véle... egész életen át foglalkozni megóvást jegyez a férfikor bánataitól, a férfikor csüggedéseitől és az öregség tehetetlenségétől. A testedző sport szenvedélyé váló fokozása a legjobb örökség, amelyet gyermekeinkre hagyhatunk. Nem kerülhet mélyen az élet válságába fiatal ember, akinek legjobb barátja a diszkosz és a kard... A sportok a lélek jegesfürdői, a test örökös orvosai.”

S írta mindezt Krúdy abban az időben, amikor — s itt Hajós Alfréd egyik leveleiből idézünk — „nemcsak hogy nem becsülték, hanem le is nézték a sportban elért sikereket, s arról, hogy a hatóságok áldozatot hozzanak, még álmodni se mertünk.”

Krúdy Gyula születésének százéves jubileumát ünnepeljük október 21-én; február 1-én első olimpiai bajnokunk, Hajós Alfréd emléke előtt hajtunk tisztelettel fejet. Száz éve született ő is.

„Boldogságodban igaz örömmel osztozunk...”
Kő András